

Petar Bojanić és Edward Djordjević

Engagement + (Joint) Commitment. A közös cselekvés kötelezettségéről

Különbözik-e, vagy hogyan egészíti ki egymást a két szó vagy a két protokoll: a francia—angol elkötelezettség (*engagement, engager*) és az angol—francia kötelezettségvállalás vagy elkövetés/megbízás (*commitment, commetre*)? Vajon az a néhány aktus (vagy akció, cselekvés, *activity, agency*, munka, ügylet), amelyet ezzel a két szóval nevezhetünk meg, egy egészen specifikus kötelezettség-fajtát jelöl? Ki szeretnénk mutatni, hogy az angol (más nyelveken is létező) *commitment (joint commitment)* és az *engagement* fogalmak komplementer és korrelatív jellege egy újfajta kötelezettséghez vezethet el bennünket (mely sem nem tökéletes, sem nem tökéletlen). Néhány lépésben vagy néhány művelet segítségével meg szeretnénk magyarázni a *csoportos tényező (az elkötelezett csoport)*, avagy az angazsáltsági tanulmányokat folytató csoport kialakulásának processzusát. Hipotézisünk szerint azok az individuumok, akik egy időben közösen kutatják és tematizálják az elkötelezettséget vagy a csoportos tényezőt, akik együtt írnak és tanulnak (a diszciplína azt jelenti, hogy valamit együtt, csoportban tanulmányozni), angazsált individuumok, és csoportot alkotnak („alkotnak”, azaz dolgoznak, tevékenykednek, és ugyanakkor egy entitás részei, akik ezt az entitást kiteszik, belépnek a tartalmába).

Mindenekelőtt azt állítjuk, hogy létezik különböző, klasszifikálatlan akciók meghatározatlan száma (ezért beszélünk processzusokról és lépésekről), amelyek képesek arra, hogy

a) ne csak sarkallják vagy kötelezzék a másikat (másokat) valamely azonos vagy hasonló akcióra vagy reciprok reakcióra, hanem előállítsák az olyan köteletséget, mely közös, csoportos akciót implikál (hogy egy testként cselekedjenek)

b) ne csak arra kötelezzék egy csoport tagjait, hogy valamit közösen cselekedjenek, hanem arra is, hogy meghaladják a csoport *joint commitment*-jének határait, *a priori* kötelezve a nem-tagokat vagy minden potenciális, jövőendő résztvevőt a közös és koordinált akcióra.

Milyenek hát ezek az akciók, amelyek angazsálnak másokat, vagy amelyek rendelkeznek azzal a képességgel, hogy összegyűjtsék, összetartsák és összekössék (*commit*) azokat is, akik nincsenek jelen ugyanabban az időben és ugyanazon a helyen? Írjuk le, soroljuk fel és előlegezzük meg a *commit* és az *engage* igék néhány jelentését. Ez a három imperatívusz („előlegezzük meg”, „írjuk le”, „soroljuk fel”), amelyet bármely individuum hangosan kimondhat vagy „hangosan” leírhat, és ezáltal felfüggesztheti egyes szám első személyű beszédét (csak a „mi” válthatja ki az „én”-t; vagy csakis az „én” mondhatja ki a „mi” személyes névmást), egyfajta köteletséget jelölhet mindazok számára, akik esetleg meghallják és megértik. Az a mód, ahogy ezeket az igéket használják, potenciálisan összeköt, mozgósít és felhív másokat az egyéni válaszadásra vagy akcióra, ám egyúttal közös válasza is sarkall. A közös válasz vagy a közös akció nem csak az esetben nyer igazolást, ha mindegyikünk meghatározott cselekvést végez (például amikor leírja, megelőlegezi vagy felsorolja a *commit* és az *engage* szavak jelentéseit), vagy amikor egyszerre és teljes erőbevetéssel, áldozatkészséggel, koncentrált aktivitással kivitelezik a „megelőlegezés”, „leírás” és „felsorolás” közös cselekményét, hanem akkor is, amikor csak megismétli vagy egyszerűen csupán kimondja a három imperatívuszt: „írjuk le,

előlegezzük meg és soroljuk fel”. A többes szám első személyű imperatívusz egy csoport vagy a *joint commitment* intézményesítésének egyik első és feltétlen feltétele. De semmiképp sem az egyetlen. Az olyan igék, mint a kérdezni, javasolni, kérni, követelni, parancsolni, valamint a bebizonyítani, érvelni, igazolni vagy megvédeni, amelyek nem szükségképp állnak imperatívuszban, szintén angazsáltságra vagy *joint commitmentre* sarkallhatnak. A Tóra első könyvében (11. fejezet), ahol le van írva a *joint commitment*, a közös munka és az első nagy architektonikus és intézményes kaland konstituálódása, a csoport kollektív szándékát többször is imperatívuszok mozdítják elő („Jertek, vessünk téglát...”, „Jertek, építsünk magunknak várost...”), közös, grandiózus terv és fenséges cél köti össze őket, a csoport minden tagja azonos térben és időben mozog, új technológiát vezetnek be, nagy, intézményes projektum lebeg a szemük előtt és feltalálják az *incorporationt*, megnevezik a cég entitását, képessé válnak arra, hogy kitermeljenek egy hihetetlenül erőteljes instanciát, amely megzavarja, végül pedig megsemmisíti az egész projektumot -- ezen kívül azonban a csoport *ad hoc* azonos nyelvet beszél, ami biztosítja a tagok teljesszerű és érthető kommunikációját.

Az az akció lenne tehát angazsálnak nevezhető, amely mindenekelőtt nyilvános vagy közhírré tett (nem valami negatív vagy titkos társadalmi aktus, csöndben végrehajtott cselekedet); amely provokatív, tulajdonképp mindenkihez szóló hívás vagy üzenet (a *commitere* azt is jelentheti, hogy „elküldeni”), vagy felhívás, hogy az emberek kerüljenek közelebb egymáshoz és csatlakozzanak (nemcsak egy csoport tagjaihoz, hanem azokhoz is, akik nincsenek jelen), mivel a *to commit* olyan akciót jelent tulajdonképpen, mely sarkall másokat, hogy csináljanak valamit, vagy arra kötelezi őket, hogy cselekedjenek közösen oly módon, hogy egy jövőendő *committee* tagjaként cselekszenek („a társulási szövetség kölcsönösen arra kötelezi a részeket, hogy a szövetséggel összhangban cselekedjenek”) (Gilbert 2015: 8). Azonban az angazsált akció arról is nevezetes, hogy olyan fajta nagy munkát vagy odaadást feltételez („mindent beleadni”, „szívvel-lélekkel végezni valamit”) és olyan áldozatkészséget kíván meg (áldozatot hozni másokért vagy másokkal vagy mások miatt, mások helyett, a közeledés végett, olyan munka révén, amely másokat is meginvitál vagy arra sarkall, hogy ismételjék meg az akciót, és így konstruálják a jövőendő közös munkát), miáltal közelebb kerülünk másokhoz („az *engager* szó a *vado* igéből ered, a germán *wadi*, a latin *vas*, *vadis* pedig azt jelenti, hogy *je m'avance vers quelque'un*, haladok a másik felé”) (Kemp 1973: 16). Akkor közeledünk másokhoz vagy lépünk velük kapcsolatba, amikor síkra szállunk valamiért és törekszünk, amikor „befektetünk” másokba vagy számítunk rájuk, amikor *mettre en gage (pledge)* vagy *donner en gage (give a pledge)*.

Mit jelent ez? Mit jelent lekötelezni valakit vagy mindenkit (egy egész közösséget), ami magával vonja a „szavatolás”, a „zálog” jelentéseit (*hypothèque; engager, c'est hypothéquer*)? Mennyiben jelent ez bizonyos fajta mérsékelt erőszakot vagy mások (mindenki) kényszerítését arra, hogy döntsenek, csatlakoznak-e ehhez az akcióhoz, vagy sem? Miféle akció ez, melynek elvileg nem kell egészen közvetlen kapcsolatban állnia a másikkal („ha én ezt csinálom, akkor te is ezt csinálod, vagy ő is ugyanezt csinálja”), de amely bizonyosan összeköti a másikkal (és a másikat velem) azáltal, hogy mindkettőnket kötelez arra, hogy hajtsuk végre („ha én ezt csinálom, akkor mind ugyanazt csináljuk”; „ha te csinálod, akkor mind csináljuk”)? Ha az én nyilvános működésem abból áll, hogy pénzt gyűjtök a súlyos beteg gyerekek gyógyítására, ideiglenes menhely létesítését szervezem a szomszéd országban a háború során hajléktalanná

vált emberek számára vagy bejárom a vágóhidakat és tiltakozom az állatok meggyilkolása (annak módja) ellen, akkor ezeket az akciókat angazsált (vagy talán aktivista) akcióknak nevezhetnénk. Ezen akciók mindegyike *personal commintmentet (engagement personnel)* lehet, ugyanakkor egyikük sem történhet (*be performed*) egyénileg, hanem mindig kisebb-nagyobb csoportok (*joint commitment*) hajtják végre őket. Azonban ezeknek az akcióknak nem szükségképp a legfontosabb jellemzője az egyéni faktornak közös faktorrá való transzformációja. A magyarázat Kantnál keresendő, amikor a saját magunk iránti kötelességről (*Pflicht gegen sich selbst*) beszél, a saját magunk iránti adósságról vagy kötelezettségről, ami mindig megelőzi és feltételezi a mások iránti bármely lehetséges kötelességet (ez utóbbit Kant külső kötelességnek nevezi).

Sokkal bonyolultabb és számunkra talán kulcsfontosságú az akcióknak az az osztálya, amelyeket azon a helyen azonosíthatunk, ahol az angol nyelvben átfedi egymást a két komplementer szó vagy stratégia, az *engagement* és a *commitment*. Tudniillik én valóban nagyon odaadóan angazsálhatom magam a karrierem építésében, a saját és a mi szövegeink írásában, vagy a betegségem, avagy a barátom betegségének ügyében (ilyen dolgok rendszerint meg is esnek az élet során), de a szűkebb vagy tágabb környezetemben lévő csoportok csak néha fogják a „sajátjuknak” vagy „közügynek” tekinteni az angazsáltságomat, és kötelességüknek érezni, hogy csatlakozzanak hozzám. Ha ülésre hívom a társadalmi angazsáltságot kutató munkacsoportunkat, s ülés után ebédre a közeli étterembe, és megigérem, hogy az ülés kezdetére odaérek, akkor valóban angazsálom magam, és mindazok, akik megérkeznek az ülésre, megerősítik és megismélik az akciómat, és szintén angazsáltakká válnak. De a csoportunk *joint commitmentje* („közös elkötelezettsége”) csak akkor lép életbe, ha a közös tevékenység elég okot termel vagy elegendő kötelességérzetet ébreszt ahhoz, hogy azok is csatlakozzanak hozzánk, akik kezdetben nem tartoztak a csoportunkba, vagy akik még mindig nincsenek velünk az üléseinken. Ha a csoportunk valóban közösen cselekszik, ha közös elkötelezettség fűzi össze a tagokat (ez a cselekvés mindig azokra a vitális kapcsolatokra, viszonyokra és okokra vonatkozik, amelyek együtt tartják magát a csoportot vagy a közösséget), akkor kötelességem lesz csatlakozni és angazsálni magam („ha mindenki csinálja, akkor én is csinálom”). Az ilyen kötelezettség különbözik a tökéletlen kötelezettségtől, mivel a személy, aki önkéntesen hozzájárulást adományoz vagy aki udvarias protokollumokhoz folyamodik, vagy aki segít a szegényeknek, nem termel bennem ilyen kötelességtudatot. Ezzel szemben a csoport *joint commitmentje* sohasem hagyhat közömbösen.

Hivatkozások:

Gilbert, Margaret (2015), *Joint Commitment. How we make the Social World*, New York: Oxford University Press.

Kemp, Peter (1973), *Théorie de L'Engagement*, Paris: Seuil.